

Manifestacija „Dani vakufa u BiH - 2018“ „Restitucija imovine – iskustva, mogućnosti i rješenja“

Aktivnosti na donošenju zakona o restituciji i sprečavanju donošenja negativnih zakonskih propisa za vakufsku imovinu

Nakon završetka Drugog svjetskog rata avnojevska Jugoslavija je ubrzano donosila zakonske akte kojima je ograničavala imovinu vjerskih zajednica, uključujući i Islamsku zajednicu. Nova vlast nije uvažavala specifične elemente kod vjerskih zajednica tretirajući ih potpuno isto kao i druge zemljoposjednike i privatne poduzetnike. Do sedamdesetih godina komunistička vlast je usvojila set pravnih propisa na bazi kojih je država pristupila oduzimanju imovine Islamske zajednice putem pravnih mehanizama konfiskacije, nacionalizacije, sekvestracije i eksproprijacije.

Tokom trajanja Drugog svjetskog rata od 1941-1945. godine u BiH uništeno je potpuno ili djelimično 303 objekta Islamske zajednice. Uništeni su objekti kao što su džamije, mektebi, medrese, kuće, stambene zgrade, dućani, magaze i dr. **Prema podacima Vakufske direkcije u periodu 1945. do 1990. godine, ukupan broj oduzetih vakufa (dućana, džamija, grebalja, kuća, stanova, zgrada) je 11.324, odnosno ukupna površina oduzetih vakufskih nekretnina je 30.342.496 m².**

U toku rata u BiH (1992-1995. godine) porušeno je 1.311 vakufskih objekata (džamija, mesdžida, mekteba, tekija i harema), a oštećena 472 vakufska objekta. Zbog nepovrata imovine Federacija BiH godišnje ošteti vakuf za iznos od 15.840.000,00 KM, a RS za iznos od 9.660.000,00 KM. Ukupna godišnja šteta nanescena vakufima u Bosni i Hercegovini iznosi 25.500.000,00 KM.

Još u vrijeme prvih višestranačkih izbora 1990.g. sve političke partije bile su opredjeljene za povrat imovine koja je od bivših vlasnika bila oduzeta bez pravične naknade. Izbijanjem rata taj proces je obustavljen sve do 1993.g. kada se počelo raspravljati o mogućnostima donošenja ovakvog zakonskog propisa. Između ostalih jedan od glavnih problema koji se postavio pred zakonodavca je taj koju godinu uzeti kao ključnu za povrat oduzete imovine. Zakon o restituciji je prošao prvi dio parlamentarne procedure, a Vlada FBiH je nakon toga utvrdila prijedlog ali sa alternativom člana 4. (godina ključna za restituciju 1918. ili 1945.). Parlament je saglasno odredbama svog poslovnika ovaj prijedlog vratio Vladi ali do danas nije upućen ponovo u proceduru jer se stalo na stanovište da bi

trebalo tekst uputiti nezavisnim ekspertima što je i učinjeno. Eksperti Savjeta Evrope su dostavili svoje mišljenje pa će se ono razmotriti. Vlada je u međuvremenu raspravljala o ovom zakonu i izvršila njegovu korekciju u smislu da će se imaćima državnih obveznica Kraljevine Jugoslavije izvršiti finansijska kompenzacija. Tako se odustalo od alternative člana 4. Prijedloga zakona. (prihvaćena je 1945.g. kao ključna za restituciju).

Danas kad je u pitanju donošenje Zakona o restituciji, podjeljena su mišljenja za i protiv njegovog donošenja.

Sve zemlje Istočne Evrope (bivša Istočna Njemačka, Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska, Rumunija), kao i države bivše SFRJ (Slovenija, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Srbija) prije nego što su pristupile procesu privatizacije, kao prvi korak u demokratizaciji društva pristupile su denacionalizaciji odnosno restituciji bespravno oduzete imovine. Na taj način pokazale su svoju političku, ekonomsku, filozofsku i moralnu obavezu da se distanciraju od ranijih političkih sistema.

Države nastale na području bivše SFRJ, tokom devedesetih godina 20-tog vijeka usvojile su zakone o restituciji i obeštećenju bespravno oduzete imovine.

I u pogledu restitucije kao i u pogledu pristupanja Evropskoj uniji Evropski parlament zahtjeva da zemlje Centralne i Istočne Evrope, koje to nisu učinile, donesu primjerene zakone o povratu oduzete imovine zakonskim nasljednicima i izvornim vlasnicima, Rezolucija B4, 1493/95 od 14.12.1995. god.

Rezolucija Kongresa SAD broj 562 također daje preporuku da zemlje, koje nisu učinile to, vrate bespravno oduzetu imovinu njenim izvornim vlasnicima ili kada povrat imovine nije moguć adekvatno izvrše naknadu, odnosno kompenzaciju za oduzetu imovinu.

Ako sagledamo stvarno stanje i odnos vlasti prema ovoj izuzetno važnoj problematici, zaključiti ćemo da se od 1996. godine do danas obično uoči izbora na državnom nivou razgovaralo o ovoj pravnoj problematici. Obično sve političke partije u svojim programskim ciljevima su imale ili imaju prijedlog i obavezu povrata nacionalizirane, konfiskovane ili na drugi način reperesivnim metodama oduzete imovine. Javnost je upoznata sa činjenicom da je u raspravi prvo bilo donošenje entitetskih zakona o restituciji i to je trajalo negdje do 2015. godine. Republika Srpska manji BH entitet je bila usvojila Zakon o restituciji i tim zakonom je bio predviđen povrat nacionalizirane imovine. Međutim, Visoki predstavnik za BiH Wolfgang Petrič je taj zakon stavio van snage. Ne samo Zakon

o restituciji, Republika Srpska je donijela i jedan drugi zakon o kome se malo priča, a proizveo je ozbiljne pravne posljedice. Zakon o kojem govorim je Zakon o povratu oduzete nacionalizirane imovine, koje pravo je dato isključivo srbima, a i pravoslavnoj crkvi, dok je to pravo bilo uskraćeno bošnjacima, Hrvatima i njihovim vjerskim zajednicama. I taj zakon je stavljen van snage, ali napominjem da je zakon proizveo pravne posljedice i veliki dio imovine je na osnovu tog zakona vraćen. Republika Srpska je u odnosu na Federaciju Bosne i Hercegovine otišla dalje i imala je više sluha za ovaj proces. Naime u zakonu o otkupu stanova na kojem postoji stanarsko pravo formiran je Fond za restituciju u koji su uplaćivana sredstva koja su dobijena iz otkupne cijene u gotovom novcu. Federacija BiH je samo pokušala donijeti Zakon o restituciji, ali taj zakon nije nikad ugledao svjetlo dana. Do danas su nuđena mnoga dobra i povoljna rješenja, ali do usvajanja zakonskog okvira nije došlo.

Od samog početka rada Vakufska direkcija, kao ustanova koja je ispred IZ zadužena da zastupa vakufsku imovinu, najviše pažnje posvetila je restituciji i popisu vakufske imovine. U tom smislu 16. 10. 1997. godine održan je Okrugli sto o temi: *Vraćanje, kompenzacija i reafirmacija vakufske imovine u BiH radi konstituisanja institucije vakufa u BiH.*

Vakufska direkcija je u 1997. godini učestvovala u formiranju i radu Koordinacionog odbora za povrat i kompenzaciju uzurpirane i devastirane imovine vjerskih zajednica u kojem su učestvovali predstavnici svih vjerskih zajednica i crkava. Rezultat rada ovog odbora jeste izrada Memoranduma za povrat i kompenzaciju uzurpirane i devastirane imovine vjerskih zajednica, urađen i dostavljen Predsjedništvu Bosne i Hercegovine, predsjedniku FBiH, Savjetu ministara BiH, Vladi RS-a, Međunarodnoj komisiji za vlasničke zahtjeve, OSCE-u i medijima.

Vakufska direkcija je tokom 2000. godine organizirala potpisivanje peticije podrške Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini s ciljem provođenja prirodne restitucije. Tom je prilikom prikupljeno oko 150.000 potpisa koji su, uvezani u deset tomova, uručeni OHR-u. Tim je povodom organizirana veoma posjećena konferencija za štampu.

Drugi segment ovog rada Vakufske direkcije ogleda se u kontinuiranim aktivnostima za donošenje zakona o restituciji (povrat vakufske imovine) i u lobiranju kod meritornih institucija i ustanova za sprečavanje donošenja negativnih zakonskih rješenja. U okvirima tih djelatnosti Vakufska direkcija učestvuje i u donošenju imovinsko-pravnih zakona iz oblasti stambene politike, usko vezanim s nacionaliziranim vakufskim nekretninama, tj. stanovima.

Također, Vakufska direkcija aktivno djeluje i na postupke donošenja općinskih odluka koje se tiču vakufskih nekretnina, kao i na donošenje drugih akata iz djelokruga lokalnih zajednica povezanih s tim djelatnostima.

Vakufska direkcija učestvovala je i u donošenju zakonske regulative na području RS-a, koja se, također, tiče usvajanja ili neusvajanja Zakona o povratu nacionalizirane imovine vakufskih nekretnina i drugih zakonskih propisa. Sve aktivnosti Vakufske direkcije kontinuirano se mogu pratiti kroz medijska oglašavanja predstavnika Vakufske direkcije u svim glasilima u Bosni i Hercegovini, pa i šire.

Ovdje treba istaći da je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine tokom 1999. godine predložila donošenje entitetskog zakona o restituciji. Tim prijedlogom zakona Vakufska direkcija nije bila zadovoljna te je u medijskim istupima kritizirala i osporavala navedeni prijedlog zakona. Pošto je zakon ipak došao u parlamentarnu proceduru, Vakufska direkcija je aktom broj 09-HE 681/99 od 22. 12. 1999. godine uputila otvoreno pismo predsjedavajućem Predstavničkog doma BiH gospodinu Enveru Kresi. U pismu je upozoreno na to da će predložena zakonska rješenja ozbiljno ugroziti nacionaliziranu vakufsku imovinu. Također, Vakufska direkcija je ovim pismom predložila naturalni povrat oduzete vakufske imovine. Poznato je da predloženi zakon nije dobio potrebnu većinu u Federalnom parlamentu te stoga nije ni donesen.

Istovremeno je, dakle tokom 1999. godine, u postupku donošenja bio i okvirni zakon o restituciji nacionalizirane imovine u Bosni i Hercegovini. Njegovim predloženim rješenjima Vakufska direkcija također nije bila zadovoljna te je svoje negodovanje iskazala otvorenim pismom Ministarstvu za civilna pitanja Bosne i Hercegovine dana 14. 10. 1999. U pismu je predložen naturalni povrat oduzete i nacionalizirane imovine, kao i izmjena pojedinih zakonskih odredbi. Ni ovaj prijedlog zakona, kao ni bilo koji drugi predlagani, do danas nisu usvojeni. Svi predlagani zakoni bili su nepovoljni po vakufe.

Kako je tokom 2002. godine, dolaskom na vlast tzv. Alijanse, došlo do određenih političkih promjena unutar Bosne i Hercegovine, Vakufska direkcija upućuje pismo svim zvaničnicima tadašnje vlasti i političkim partijama, između ostalih i Socijaldemokratskoj partiji, pod brojem 09-HE 212/02 od 17. 5. 2002, u kojem se traže razgovori u vezi s donošenjem zakona o restituciji. Međutim, poznato je da tadašnja vlast nije bila spremna razgovarati o ovom pitanju te u vrijeme vladavine Alijanse pomak u smislu usvajanja zakona o restituciji nije učinjen.

Istovremeno su se odvijale aktivnosti prema OHR-u, pri čemu je Vakufska direkcija u više navrata komunicirala s njihovim zvaničnim predstavnicima, ali se iz tih sastanaka izvodi zaključak da OHR nije bio zainteresiran za donošenje zakona o restituciji. OHR je smatrao da je jedino moguća finansijska restitucija, a naturalna restitucija navodno bi ugrozila prava korisnika. Međutim, i finansijska restitucija, po mišljenju OHR-a, dovela bi u kolaps Bosnu i Hercegovinu.

S obzirom na činjenicu da nastojanja Vakufske direkcije i nakon ulaganja ogromnih napora nisu urodila plodom, u toku 2006. godine na pritisak javnosti, nevladinih organizacija, posebno udruženja "Dom", djelujući i na međunarodnu zajednicu, u Vladi FBiH počinje se razmatrati Prijedlog zakona o izmjenama i

dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Stajalište zvaničnika vlasti bilo je da se dozvoli otkup svih nacionaliziranih stanova uključujući i vakufske stanove. Vakufska direkcija pokreće medijske aktivnosti protiv donošenja tih nepovoljnih zakonskih rješenja, ali se istovremeno aktivno uključuje u proceduru donošenja samog zakona. Vakufska direkcija upućuje niz pisama Ministarstvu prostornog uređenja i Vladi FBiH, ali se istovremeno pismom obraća svim zastupnicima u Federalnom parlamentu.

Parlament FBiH uz isključivo insistiranje Vakufske direkcije dana 10. 7. 2006. godine donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, koji u članu 10 dozvoljava otkup nacionaliziranih stanova, s tim da se u stavu 3 pravi iznimka u vezi sa stanovima u vlasništvu vakufa – legata i zadužbina. Ovim zakonom predviđena je obaveza dobijanja saglasnosti Vakufske direkcije u vezi s otkupom nacionaliziranih stanova, a u suprotnom, stanovi se ili vraćaju ili se osiguravaju zamjenski stanovi.

Ovakvim zakonskim rješenjem nije bila zadovoljna suprotna strana (“Dom”), te lobiranjem pojedinih zvaničnika vlasti pokreće se postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, koji pokrenutu apelaciju usvaja i donosi presudu kojom se protivustavnim proglašavaju odredbe člana 10 stava 3 i 4 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova. Nakon toga vode se opsežne pravne polemike u vezi s raspravom o donošenju novog zakonskog propisa, nakon čega se u novembru 2008. godine donosi novi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, gdje se omogućava otkup nacionaliziranih vakufskih stanova. Ovaj zakonski propis implementiran je samo u dijelu otkupa nacionaliziranih stanova, dok u vezi s dodjelom zamjenskih stanova nije implementiran.

U toku 2008. godine Vakufska direkcija aktivno učestvuje i u sprečavanju donošenja zakona o vraćanju oduzete imovine na području RS-a, zakon koji nije donesen jer je zadirao u prava Bošnjaka, uključujući i imovinu Islamske zajednice na području manjeg bh. entiteta. U tom je smislu upućeno pismo poslanicima NSRS dana 24. 11. 2008. godine pod brojem 09-HE-959/08.

Posebnu aktivnost ističemo u radu lokalnih organa vlasti, koji su u okvirima svojih djelatnosti predložili donošenje odluke o prodaji poslovnih prostora kojima raspolaže općina. Posebno ističemo prijedlog Općine Stari Grad, gdje je Vakufska direkcija svojim djelovanjem uspjela izuzeti iz otkupa poslovne prostore koji su nacionaliziranjem prešli u državno vlasništvo. U tom je smislu dana 12. 4. 2006. godine pod brojem 292/06 upućeno pismo predsjedavajućem Općinskog vijeća Općine Stari Grad, kao i svim vijećnicima, u kojem su istaknute primjedbe na predloženu odluku. Nakon toga pokušava se donijeti i nova odluka, ali Vakufska direkcija putem vijećnika i drugim lobiranjima uspijeva spriječiti donošenje nepovoljnih rješenja za vakufske nekretnine.

Vakufska direkcija je vodeća snaga u BiH, koja podstiče i preduzima mjere na donošenju zakona o restituciji, odnosno sprečavanju donošenja negativnih zakonskih propisa. Međutim, politička situacija u BiH je nepovoljna za pozitivna

zakonska rješenja. Mada su zemlje u okruženju sve, ili većina njih donijele Zakon o restituciji, Bosna i Hercegovina to nije učinila, a kako stvari stoje veoma teško će biti izlobirati donošenje pozitivnog zakonskog propisa. Međutim Vakufska direkcija stalno kod vladajućih struktura insistira na donošenju zakona i konstantno sa predstavnicima vlasti održava sastanke. Rezultat te inicijative je i sastanak Međureligijskog vijeća sa g-dinom Bevandom, predsjedavajućim vijeća ministara na kojem je dato obećanje da će Zakon biti donesen. Sastanci su redovno održavani sa svim predsjedavajućim Vijeća ministara i uvijek bi njihov odgovor bio isti.

Kada je u pitanju Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, prema postojećem zakonskom okviru pravnim licima nije dopušteno pravo podnošenja zahtjeva za dodjelu zamjenskog stana. Zbog toga je Vakufska direkcija krenula sa inicijativom o izmjeni zakona kako bi se u isti ugradila odredba da i pravna lica imaju pravo podnijeti zahtjev za dodjelu zamjenskih stanova.

Uporedo sa navedenim predstavnici Vakufske direkcije i predstavnici ostalih vjerskih zajednica su održali nekoliko sastanaka sa ministrom prostornog uređenja i okoliša, Desnicom Radivojević, kao i sa ostalim članovima Vlade Federacije BiH.

Dana 04.10.2011. godine Vakufska direkcija je uputila i pismene primjedbe na predloženi zakon o izmjenama i dopunama Zakona o otkupu stanova na kojima postoji stanarsko pravo Federalnom ministarstvu prostornog uređenja. Federalno ministarstvo prostornog uređenja je u prijedlog Zakona unijelo primjedbe Vakufske direkcije.

Vlada Federacije BiH je usvojila prijedlog izmjena i dopuna navedenog Zakona i što je najvažnije u prijedlog je, na inicijativu Vakufske direkcije, ugrađena odredba da i pravna lica imaju pravo podnositi zahtjev za dodjelu zamjenskih stanova.

Parlament Federacije BiH na sjednici održanoj 19.04.2012. godine nije usvojio Zakon o izmjenama i dopunama zakona o otkupu stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

Vakufska direkcija je ponovo pokrenula inicijativu za izmjenu zakona i preko određenih predstavnika izmjene Zakona će opet biti upućene u parlamentarnu proceduru.

Pored navedenih Zakona Vakufska direkcija vodi brigu i sprečava prometovanje nacionalizirane vakufske imovine. Tako je osporeno nekoliko

pokušaja prodaje poslovnih prostora u Sarajevu, zemljišta, kuća i drugih nekretnina u ostalim gradovima u BiH.

Međutim, iako Zakon o restituciji nije nikada donesen mada je govora o donošenju zakona bilo sve vrijeme egzistiranja ovih političkih partija i mada je jedan od uslova ulaska u Evropsku uniju donošenje ovog zakonskog propisa, moram naglasiti da ovaj zakon ne samo da nije donesen već je imovina koju je bilo moguće vratiti drugim zakonskim propisima otuđena odnosno oskrnjavljena. Moram napomenuti da je donošenjem Zakona o restituciji fiktivno pokušano i od strane Parlemanta BiH i u tom smislu je formiran odbor za restituciju, te pravljeni ogromni elaborati, vršena evidencija oduzete imovine kao navodno preduvjet da se dođe do konačnog rješenja po pitanju zakona o restituciji. Osim što su potrošene ogromne pare za ove aktivnosti Zakon o restituciji nije prošao ni prvo čitanje. Zadnja vlast kojoj evo ističe mandat ama baš ništa nije učinila po ovom pitanju. Začuđuje činjenica da pojedini ministri koji obnašaju funkciju ministara u sadašnjem sazivu Vijeća ministara su bili članovi Odbora za restituciju i zalagali se za donošenje zakona. Kada su ti ministri došli na vlast ni jednom rječju nisu učinili da se pokrene pitanje restitucije, a kamoli donese zakon. Naravno i entitetske vlade su izgubile to interesovanje obzirom da više niko ne vrši pritisak na vlast da se ovaj zakon donese. Začuđuje činjenica da su i vjerske zajednice općenito izgubile interesovanje, a da su u međuvremenu doneseni drugi zakonski propisi kojim je u konačnici otuđena nacionalizirana imovina. Apriori tu mislim na Zakon o prodaji stanovi na kojima postoji stanarsko pravo koji je u Republici Srpskoj okončan, s tim da kao što sam naprijed naveo Republika Srpska je formirala Fond za restituciju. Šta je sa Federacijom ? Federacija je donijela izmjene i dopune Zakona o otkupu stanova kojima je ukinula član 47. i omogućila da se stanovi otkupe. Naravno u tome zdušno ih je pomogao Ustavni sud Federacije BiH. Vakufska direkcija je prije četiri godine imala jednu može se reći korektnu saradnju sa Vladom FBiH i Vakufsku direkciju su u tom segmentu respektovali kao bitnog faktora u iznalaženju mogućeg rješenja. U tom periodu predložene su izmjene zakona kojim nakon što su stanovi otkupljeni izvornim vlasnicima je trebalo biti utvrđena pravična naknada u novcu ili nekretnini i to zakonsko rješenje je bilo usvojeno. Međutim opet na scenu stupa Ustavni sud FBiH i derogira taj zakonski propis. Od tada pa do danas po tom zakonu nema ni pomena. O zakonu o privatizaciji ne treba puno ni govoriti kada se zna da je sve privatizirano i da su Uredbom vlade FBiH uknjižena sva nacionalizirana zemljišta bez ijednog pravnog spora. Ista je stvar i u Republici Srpskoj.

Kada sagledamo ovo što sam naprijed iznio, realno se postavlja pitanje šta je još ostalo od nacionalizovane imovine, a što bi se moglo vratiti. Ako kažemo da su to neizgrađena građevinska zemljišta, volio bih znati koliko tih zemljišta mi imamo u urbanim građevinskim zonama. Naravno da ih imamo malo ili nikako. Zakon o stvarnim pravima i Zakon o građevinskom zemljištu posebno u Republici Srpskoj je pitanje nacionaliziranih zemljišta u dobroj mjeri rješio. U Federaciji Zakon o stvarnim pravima pokušava rješiti taj problem. Međutim Zakon o premjeru i katastru Republike Srpske, a evo i Federacija BiH ovu stvar konačno rješava. Stupanjem na snagu ovog zakona i njegovom implementacijom mnogi ne vlasnici će postati vlasnici, a izvorni vlasnici će biti dio historije. Znači da nam ostaju poslovni prostori. Poslovni prostori koji mogu biti predmet restitucije su relno opterećeni mnogim teretima, a poslovne zgrade u kome su otkupljeni stanovi ostale da su nerješene u „tavanskim i podrumskim prostorima“. Mnoge te nekretnine su građevinski izmjenile svoj lik. Mi u Vakufskoj direkciji protiv Općine Stari Grad vodimo niz sporova gdje smo pokušali osporiti odluke o otkupu. U prvostepenim postupcima smo to i uspjeli, ali u toku postupaka angažirani vještaci uporno tvrde da su te nekretnine promijenile svoj oblik i da su to sada neke nove nekretnine koje bi trebalo uknjižiti na fizička lica. Sve će to biti isticano i u postupku restitucije ukoliko je ikada bude bilo u BiH.

Ne bih više analizirao postojeće-jadno stanje odnosa vlasti BiH prema restituciji, ali želim istaći i postaviti pitanje, šta je to BiH drugačija od Slovenije, Hrvatske, Srbije, Makedonije ili Crne Gore. Svi smo mi živjeli u istom sistemu i svima nama je imovina oduzeta po istim zakonima. Koliko mi je poznato u svim ovim državama su doneseni zakoni o restituciji, ali u BiH ne. Glasno razmišljam i postavljam pitanje da li mi izvorni vlasnici možemo i da li imamo pravni osnov da tužimo BiH zbog nedonošenja Zakona o restituciji. Nedonošenjem zakona smatram da nam je povrijeđeno pravao iz člana 1. Protokola 1 Evropske konvencije (prava na imovinu) i da je krivac BiH što nije donijela ovaj zakon. Smatram da imamo jako puno argumenata, a posebno da su države bivše SFRJ sve donijele zakone. Da li je sud u Strazburu nadležan ili možda Ustavni sud u BiH prepustio bih to pravnoj struci, ali smatram da ovaj prijedlog zavrjeđuje pažnju. To može biti jedan od zaključaka na ovom skupu. Drugi zaključak je da se pod hitno stupi u kontakt sa Vijećem ministara, predsjednicima entitetskih vlada, klubovima u Parlamentarnoj skupštini BiH, Federacije BiH i Republike Srpske te da se pod hitno pripreme zakoni o restituciji odnosno izmjene zakoni o prodaji stanova na kojima postoji stanarska prava, kojima ćemo ukoliko je to moguće zaštititi prava izvornih vlasnika. Treći zaključak bi bio da se obavjesti

javnost da u zadnje četiri godine ni na jednom nivou vlasti ništa nije preduzeto po pitanju donošenja Zakona o restituciji.

Cijenjeni skupe smatram da od današnjeg dana pa do konačnog rješavanja pitanja restitucije svaki mjesec treba održavati tematske sjednice sa kojih će se slati jasni zahtjevi prema vlastima za donošenje ovog bitnog zakona. Čutanje znači odobravanje. Ukoliko i dalje budemo ćutali budite sigurni da će restitucija biti historija, a mi suodgovorni u tome što zasigurno ne želimo.

Vlasništvo je nepovredivo i sveto pravo.¹ Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na mirno uživanje svog vlasništva, samostalno i u zajednici sa drugima. Vlasnik ima pravo na punu naknadu za ograničeno ili oduzeto pravo vlasništva.²

---

¹ Član 17. Deklaracije o pravima čovjeka i građanina iz 1789.g.

² Član 3 i 6 stav 2. Zakona o vlasničko pravnim odnosima ("Službene novine FBiH" broj 6/98).